

Magyar közéleti személyek angol szemmel 1945-ben

Az 1945. év fontos mérföldkő nemcsak magyar, de világpolitikai téren is. Az utolsó háborús és az első békeév is egyben, a háború utáni rendezés kezdete.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság (SZEB) tagjaként a brit katonai és politikai misszió mind a lakosság, mind a közélet számára a remény és a demokratikus rendezés biztosítékának szimbóluma volt. A kontinentális politikai viszonyokat mindig elegáns távol-ságból szemlélő Anglia nemcsak sajátos szerepét, de egy demokratikus modell képét is mutatta Közép-Európa és a politikai szereplők számára. Ez részben azzal is magyarázható, hogy a magyar társadalomban tovább élt az a „reformkori szellemisége”, amelynek egyik példája Anglia volt.

Mindkét világháborús szembenállás ellenére a győztes hatalmak közül a britek voltak a „legelfogadhatóbbak” az ország számára. Jelenlétéük egyfajta sajátos folytonosságot képviselt az európai kultúra és múlt vonatkozásában.

A magyar közélet szereplőinek a brit politikai misszió vezetőjével, Gascoigne-nal¹ folytatott beszélgetéseiből kiderült, hogy sokat vártak a brit diplomáciától, amelyben azonban rendre csalóniuk kellett. A diplomáciai elismerést is csak az országgyűlési választások megtartását követően jelentette be a brit kormány – ellentétben a Szovjetunióval és az Egyesült Államokkal –, miután meggyőződtek a lebonyolítás demokratikus voltáról. Ez azonban nem jelentette azt, hogy ne törekedtek volna pontos tájékozódásra. A brit diplomácia kifejezett jellemzője volt, hogy a számukra, úgymond, kevésbé fontos országokba is jól képzett, kiválgó diplomatakat akkreditáltak, akik jelentéseikben pontos tájékoztatást és elemzést tudtak adni az illető ország gazdasági, társadalmi és politikai helyzetéről.² Ennek hagyománya a háború előtti, korábbi időszakból származott.

A brit politikai missziónek a ma a londoni The National Archivesban őrzött jelen-tései között szerepel egy, a magyar közéleti személyekre vonatkozó felsorolás. A lista, amelyet a misszió állított össze, és küldött el a Foreign Office-ba 1945. október 1-jén, huszonöt nevet tartalmaz. A jelentésekben később is szerepel ilyen összeállítás, van olyan év 1945 és 1956 között, melyben mintegy száz nevet találunk.

¹ Sir Alvary Frederick Gascoigne (1893–1970) brit diplomata. Etonban tanult, szolgált az I. világháborúban, 1919-ben kezdte pályafutását a Külügyminisztériumban. 1936 és 1938 között budapesti követségi ügyvivő volt. Magyarországi szolgálata után (1945–1946) 1946 és 1951 között japán, majd 1951 és 1958 között moszkvai nagykövet volt. (HARASZTI, 2005, xv.)

² HARASZTI, 1996, 82–93.

A jelentésekben kitűnik, hogy az ősz eseményei között a brit diplomáciai elismerés elmaradásáról folytatott beszélgetések mellett a közelgő választások volt a másik fő téma.

1945. augusztus 22-én Gascoigne találkozott Rákosi Mátyással, aki elmondta, hogy azt szeretnék, ha két hónapon belül megtartanák a választásokat, mert az időjárás miatt legközelebb jövő májusban lehetne megrendezni, és fontos, hogy egy szabadon választott kormánya legyen az országnak.³

Vorosilov tábornok, a SZEB elnöke már korábban, 1945. július 11-én kelt levelében biztosította a brit és az amerikai képviselőket vezetőit, hogy a Magyarország ellenőrzésével kapcsolatos minden döntéshez kéri Edgcumbe és Key tábornokok egyetértését. Így elméletben Gascoigne nem zárta ki, hogy mind a választójogi törvény megalkotásában, mind pedig végrehajtásában segítséget nyújtsanak. Azonban be kellett látnia, hogy sem a brit, sem pedig az amerikai misszió nem volt elég képviselője, akiket az egyes választókerületekbe küldhetne, „miközben az oroszoknak szinte minden városban és falucskában voltak kiszolgálóik”. Így nem minden aggodalom nélkül ajánlotta kormánya figyelmébe ezt a problémát, és a magyarországi választások korai megtartásának dilemmáját.⁴

A választójogi törvény tervezetét úgy értékelte, hogy az a rendelkezésre álló nagyon rövid időt és a körülmenyeket figyelembe véve kielégítő dokumentum. Többek között a misszió is fontosnak tartotta, hogy végrehajtását olyan közelről és jól ellenőrizze, amennyire csak lehetséges.⁵

A brit diplomácia érdeklődése erősödött Magyarország iránt az ősz Budapesti helyhatósági és országgyűlesi választásokra való készülődéssel, e téren ez a lista is a jobb tájékozódást szolgálta. Gascoigne egyik augusztusi jelentésében újra arról írt: fő feladataknak azt tekintette, hogy a megfelelő választójogi törvény elfogadása után a választások lebonyolításában és felügyeletében kellő erőkkel vegyenek részt. Ehhez szükségesnek tartotta, hogy növeljék a brit katonai misszió létszámát.⁶ Azonban a neveket tartalmazó listát már csak a budapesti helyhatósági választások után kapta meg a Foreign Office.

Az egész októberben tartó feszült hangulat, viták és egyeztetések, valamint a Vorosilov által javasolt közös lista elvetése után úgy tűnt, hogy a magyarországi választásokat mind a három szövetséges fontosnak tartja az egymás közötti viszony és a sajtó megítélezének szempontjából is, főleg a potsdami konferencia és a külügyminiszterek londoni

³ TNA FO404/31 Further Correspondence Respecting Central Europe Part 15. July to September R 14677/26/21 No.63. Mr. Gascoigne to Mr. Bevin. Budapest 22nd August, 1945.

⁴ TNA FO404/31 Further Correspondence Respecting Central Europe Part 15. July to September R 14673/26/21 No.60. Mr. Gascoigne to Mr. Bevin. Budapest 21st August, 1945.

⁵ TNA FO404/31 Further Correspondence Respecting Central Europe Part 15. July to September R 15795/26/21 No.67. Mr. Gascoigne to Mr. Bevin. Budapest 5th September, 1945.

⁶ TNA FO404/31 Further Correspondence Respecting Central Europe Part 15. July to September R 14676/26/21 No.62. Mr. Gascoigne to Mr. Bevin. Budapest 21st August, 1945.

tanácskozásának meglehetősen sovány eredményei után, valamint az egyre erősödő bivalmatlanság és nézetkülönbségek miatt.

Az országgyűlési választások lebonyolítását az előzetes szándéknak és terveknek megfelelően a misszió tagjai személyesen is ellenőrizték, hogy minél reálisabb képet kapjanak: Gascoigne, Redward másodtitkárral nyugat-magyarországi körútra indult. Először Esztergomba, majd Györbe, Pápára, Veszprémbe és Székesfehérvárra látogattak. Ezeken a helyeken szavazóhelyiségeket tekintettek meg, ahol nagyon szívélyesen fogadták őket a választási bizottságok, és Gascoigne szerint nagyon örültek, hogy látták őket. Mind Redward, mind pedig Gascoigne véleménye az volt, hogy a szavazatszedésre használt módszereket nem lehetett volna jobban csinálni. Carse első titkár elmondása alapján, aki a fővárosban és környékén tett látogatást, hasonlóan nyugodt lélkörben zajlottak a választások Budapesten is, ugyanolyan titkos körülmények között és biztonságban, orosz beavatkozástól mentesen. Whitney sajtóattasé, aki Szegeden járt, szintén ezt mondta a térségről. Ilyen körülmények között Gascoigne azt írta, hogy „őfelsége kormánya biztos lehet abban, hogy a választások teljesen demokratikus feltételek között zajlottak”⁷.

A brit misszió 1945. április második felében költözött az elszigetelt Debrecenből Budapestre. Többnyire a közélet szereplőivel történt beszélgetésekből, a sajtóból és informátoraitól szerezték a híreket, amelyek között sok bizonytalan eredetű adat volt. Nem valószínű, hogy a rendelkezésükre álló rövid időben az Országgyűlési Almanach, vagy ehhez hasonló adattár állt rendelkezésükre a súlyos háborús károkat szenvedett országban, ahol a közellátás és egyéb alapszolgáltatások megszervezése és biztosítása is komoly gondot jelentett. Gascoigne maga is úgy ítélte meg, hogy az összszéállítás korántsem teljes, mivel ezen személyek egy része csak ekkor kezdte politikai és közéleti szereplését, ezért a róluk írottak gyakran hiányosak és pontatlanok voltak. A lista érdekességét nem a benne lévő adatok, hanem inkább a fontosnak tartott személyek és a róluk alkotott megjegyzések, vélemények adják, annak ellenére, hogy részben ellenőrizetlen forrásból származtak. Ezért megfelelő kritikával kell olvasni, de kétségtelenül megállapítható, hogy a brit kormányzat érdeklődése tetten érhető a személyi hátterek feltárásában.

⁷ TNA FO404/31 Further Correspondence Respecting Central Europe Part 16. October to December R 20195/26/21 No.92. Mr. Gascoigne to Mr. Bevin Budapest 5th November, 1945.

Forrás

[R 17311/13353/21]
No. 76.

Mr. Gascoigne to Mr. Bevin. – (Received 12th October.)
(No. 370.)

Sir,

Budapest, 1st October, 1945

I have the honour to transmit to you herewith a report on leading personalities in Hungary. In view of the comparatively recent entry into political life of many of the public figures of the present regime, the information available regarding them is still necessarily incomplete.

I have, &c
A. Gacoigne

Enclosure in No. 76

Leading Personalities in Hungary.

1. Balogh, Mgr. Stephen.⁸

Smallholders' party. – Roman Catholic priest. Political Under-Secretary of State in the Prime Ministry.

Born in 1893 at Stajerlak⁹ in the Transylvanian mining district. One of the most active and without doubt the cleverest member of the Government. His father was a Jewish merchant named Blech. Balogh was christened as a child and attended a seminary at Ersekujvár. Was ordained at Temesvár, where he became secretary to the bishop. He afterwards moved to Budapest as curate of the Belváros parish, where he remained until 1932 and moved widely in the journalistic world. In 1932 accepted a parish at Szeged, where he joined the Smallholders' party and became editor of the paper *Délmagyarország*, which he later purchased. He also financed the Szeged open air theatre, and started a paper on his own¹⁰. During this time he maintained constant touch with the opposition. After the liberation of Hungary, the Communist Révai, József,¹¹ visited him at Szeged on his way from Moscow and arranged with him an

⁸ A magyar tulajdonneveket sokszor nemcsak a szokásos ékezetek nélkül, hanem helytelenül is írták. Az ékezetek hiányát nem tekintettem hibának, mivel egyértelmű, hogy mit takarnak.

⁹ Helyesen 1894. március 20; elhunyt: 1976. július 20., Budapest. (KENYERES, 1981, 38.)

¹⁰ A Szegedi Katolikus Tudósító alapító szerkesztője.

¹¹ József.

alliance between the Communist and Smallholders' parties. In December he accepted office as Under-Secretary to the Prime Ministry and accompanied the Foreign Minister, Gyöngyössi, to Moscow for the purpose of concluding the Armistice agreement. He is stated to have made a very favourable impression on the Russians. He was also in charge of press matters until July 1945, when Kallai, Communist Under-Secretary of State, took over this function from him. Dr. Balogh is worldly and has a reputation of being a *bon viveur*. He is also fond of money and said to be financially interested in certain newspapers, to which the Government have extended certain special privileges. Though he is at present on good terms with the Russians, it is believed that he would gladly enter the orbit of the Western Democracies with whom he certainly has more sympathy. He is, however, essentially an opportunist and possibly the only „real” politician in the Government. He is ambitious and is believed to covet the Ministry for Foreign Affairs. Speaks German and some French, but no English. Members of the British Political Mission have close contact with Dr. Balogh. While very forthcoming in imparting news to members of the staff he has at times suppressed important news. Considerable caution is, therefore, necessary in dealing with him.

2. Ban, Antal.

Social Democrat, Secretary of the party. – Minister of Industry.

Born in 1896¹² in the County of Baranya, of poor parents. Whilst still very young he took an active part in Social Democratic movements amongst the youthful workers. In November 1919, Ban went to Yugoslavia, where he was a member of the Workers' Union of Subotica, and later carried on political activities underground. When the Hungarian troops entered the Bacska in June 1941 he was arrested and interned in Budapest till December when he escaped. In 1943 joined the Hungarian Social Democrats, shortly afterwards became Secretary of the party. In June 1945 Ban was appointed Minister of Industry of the resignation of Takacs, Imre. He proceeded to Moscow in August 1945 with Gerő, Ernő, and took part in discussions which led to the conclusion of a far-reaching economic agreement with Russia. Ban is ambitious and considered to be exceptionally competent; he speaks German and Serbian. He is a director of a film enterprise and has other business interests.

3. Baranyai, Dr. Leopold.¹³

Citizens' Democrat party. – Former Governor of the National Bank, Formerly Member of the Upper House of the Hungarian Parliament, at present member of the National Economic Council.

¹² Született: 1903. augusztus 30., Baranya megye; elhunyt: 1951. augusztus 25., Zürich. Eredeti neve 1945 áprilisáig Rozmayer volt. Vasmunkás, uradalmi gépész, az Ideiglenes Nemzeti Kormány iparügyi minisztere, 1948-ban elhagyta az országot. (BÖLÖNY, 1987, 266.)

¹³ Baranyai Lipót.

Born in 1894 at Zsellye.¹⁴ Graduated and studied law and national economy abroad. In 1938 he became legal adviser to the National Bank, in 1935 general manager¹⁵ and in 1939 governor.¹⁶ Appointed by the Regent Life Member of the Upper House, in which he was also a member of the Finance and Foreign Affairs Committees. From the very outset he opposed Hungary's entry into the war. A severe critic of the Government's policy particularly after 1940, he bitterly attacked the Germans before the Foreign Affairs Committee in 1943. He resigned his post as governor of the National Bank in 1943 as a protest against the Government's economic policy.¹⁷ In March 1944 was deported by the Germans to Mauthausen.¹⁸ He returned to Hungary in September 1944. He appears to possess a sound economic knowledge coupled with a high integrity. His political views are said to be genuinely democratic and this circumstance together with his professed attachment to Great Britain and America may be responsible for his failure under the present regime to obtain a post in keeping with his capabilities.¹⁹

4. Erdei Ferenc.

National Peasant party. – Minister of the Interior.

Born in 1907 at Mako.²⁰ He left his father's trade of market gardener to attend the „Gymnasium²¹” of Mako and subsequently took degrees in law and economics at Szeged University. Joined the Peasant Association of Mako and then took up politics as a member of the independent Kossuth party, and was made a borough councillor. At his suggestion this party joined the Social Democrat party and he later edited a local newspaper owned jointly by the two parties. Has visited Germany, Holland and Switzerland.

In the early thirties he moved with his father to a small farm near Budapest, where he wrote a number of books on Hungarian social conditions and peasant life. During the war he co-operated with the Smallholders' party and later, in conjunction with Veres, Peter, founded the National Peasant party. Fled from Budapest in 1944 and later was chosen by Zsedenyi to be Minister of Interior. Erdei is said to be very closely

¹⁴ Helyesen 1897. augusztus 7., Bélye; elhunyt: 1970. január 30., Frankfurt am Main. (KENYERES, 1981, 47.)

¹⁵ 1936-ban lett az MNB vezérigazgatója. (HAEFFLER, 1940, 440–441.)

¹⁶ 1938. május 18-án nevezték ki az MNB elnökévé. (<http://www.hdke.hu/tudastar/enciklopedia/baranyai-lipot>)

¹⁷ 1938 és 1943 között az MNB elnöke, amely tisztségről lemond. 1940 és 1949 között az MTA tagja. (Uo.)

¹⁸ Helyesen Mauthausen.

¹⁹ 1948-ban elhagyta az országot, 1951–1959-ig a Világbank utazó képviselője, majd haláláig a frankfurti Deutsche Bank tanácsadója volt. (<http://www.hdke.hu/tudastar/enciklopedia/baranyai-lipot>)

²⁰ Helyesen: 1910. december 24., Makó; elhunyt: 1971. május 11., Budapest. Agrárközgazdász, író, falukutató, az Ideiglenes Nemzeti Kormány belügyminisztere. 1948 és 1949 között államminiszter, majd később földművelésügyi miniszter és igazságügy-miniszter, utóbb a Minisztertanács elnöke és az Elnöki Tanács tagja is. (BÖLÖNY, 1987, 287.)

²¹ Angolul a szó tornatermet jelent, de itt nyilván a magyar gimnázium értelemben szerepel, ezért van idézőjelben.

associated with the Communist party. As Minister of the Interior he is responsible for the activities of the notorious political police. Should the growing agitation of the people against the political police become really serious, Erdei may lose his position.

5. Gabor, Joseph.

Communist. – Director of the Foreign Trade Bureau.

Born in 1887²² of poor parents, became an iron worker. From 1910 he was an active member of the Social Democrat Party. During the first Great War he served in the Hungarian army. Was taken prisoner in Russia, where he learned Russian, joined the Communists and was given a training in foreign trade. In 1925 he married a Siberian woman. In 1928 he was sent to China as Russian foreign trade representative. Returned to Moscow in 1943, where he was employed in Foreign Trade Bureau, and in December 1944 appointed Minister for Commerce. Said to be among the more serious and honest member of the Communist party. In May 1945 he resigned from Ministry of Commerce, owing to criticism of his failure to restore railway communications. In June 1945 he was appointed director of the Foreign Trade Bureau.

6. Gerő, Ernest.

Communist. – Minister of Commerce.

Born on the 8th July, 1898, in the County of Hont.²³ His name was originally Singer. He attended school at Ujpest, then studied at Budapest University, but did not graduate.

Joined the Communist party in 1918 and was arrested later for taking active part in party underground organisation. Released in 1925, he spent four years in Vienna, then settled in Russia. Has travelled in France and Germany and written books on economics. During the war he did propaganda work for the Russians at the front.

In November 1944, he became Secretary of the Communist party and took a leading part in the work of forming the Provisional National Government at Debrecen; the Russians are said to attach great importance to his opinion. On the 15th March he was appointed third member of the Supreme National Council (President of the Provisional National Assembly), but resigned on May 1945 to become Minister of Commerce. He is well-read and has reputation of being clever and clear-headed.

²² Helyesen: 1892. június 7. Kláraháza, Vác; elhunyt: 1964. október 3. Budapest. Építőmunkás, az SZKP területi bizottsági elnöke, majd Komintern-megbízott szovjet diplomáciai beosztásban, Kínában. Az Ideiglenes Kormány kereskedeleml- és közlekedésügyi minisztere 1945 májusáig. 1950-től különöző követi posztokon teljesített szolgálatot. (BÖLÖNY, 1987, 293.)

²³ Született: Terbegec, Hont megye; elhunyt: 1980. március 12., Budapest. Közgazdász, közíró, részt vett a spanyol polgárháborúban, a Nemzeti Fótanács tagja, majd az Ideiglenes Nemzeti Kormány kereskedeleml- és közlekedésügyi minisztere. Volt közlekedési, pénzügyi, állam- és külkereskedelmi miniszter, a Népgazdasági Tanács elnöke, a Minisztertanács elnökhelyettese és első elnökhelyettese, a KB első titkára és az Elnöki Tanács tagja. 1956–1960 között a Szovjetunióban élt, 1962-ben kizárták az MSZMP-ból. (BÖLÖNY, 1987, 294.)

Negotiated a far-reaching economic agreement with Russia in August 1945 and is said to have exceeded his instructions by signing it without consulting the Prime Minister.

7. Gyöngyössy,²⁴ Dr. Janos.

Smallholders' Party. – Minister for Foreign Affairs.

Born in 1893 at Békéscsaba;²⁵ has been a journalist, an editor and a book agent. Studied at the Faculty of Law at Budapest University, obtained his Doctor's Degree and then became a journalist. In 1915 he entered the army, but, before the Armistice, became a prisoner of war in Italy. After his return to Hungary he was, for a short time, correspondent to *Est* (formerly a Liberal paper). He then returned to Békéscsaba, where he founded a newspaper of which he became the editor. From 1924 he took an active part in local politics, and organised opposition in the Municipal Council of Budapest. In 1935 he hoped to stand for Parliament – his opponent would have been the then Minister of Finance – but he could not obtain sufficient recommendations for nomination. Some time later he was obliged to cease publishing his paper, because the reactionary Government made him bankrupt. In 1937 he became the leader of the Békéscsaba County Branch of the Smallholders' party and a leader of the Opposition in the county. He founded a new paper called Bésésmegyei²⁶ Népujság (Békéscsaba County People's newspaper). The paper was very soon suppressed by the Government because of its opposition character. As he could no longer make a living as a journalist, he became a book agent. In the elections of 1939, he again stood for Parliament, representing the Smallholders' party, but the „terror” methods employed by the Government party caused him to withdraw. He engaged in no particular activities during the war, but, nevertheless, in March 1944, when the Germans entered the country, they threatened to intern him, and he escaped. When the Red Army occupied Békéscsaba²⁷ in 1944, he offered his services for the purpose of organising Hungarian press propaganda. In November 1944 he became acquainted with Vas, Zoltan, who proposed that he should be made Minister for Foreign Affairs; thus on the 20th December 1944, he became a member of the Provisional National Government as Foreign Minister. He was head of the delegation of the National Government which concluded the Armistice Agreement in Moscow with the Soviet Union.

Dr. Gyöngyössi has not been successful in his ministerial post. He has not inspired much confidence either in the Cabinet or outside of it. It is known that,

²⁴ Helyesen: Gyöngyösi János.

²⁵ Helyesen: 1893. május 3., Rokycany, később Berki, Sáros megye; elhunyt: 1951. október 29., Budapest. Középiskolai tanár, békéscsabai könyvkereskedő, lapszerkesztő, az Ideiglenes Nemzeti Kormány külügyminisztere, majd külügyminiszter, 1947-től haláláig a Pénzintézet Központi elnöke. (BÖLÖNY, 1987, 298.)

²⁶ Békés megyei.

²⁷ Békéscsaba.

although nominally a member of the Smallholders' party, he is hand in glove with the Communists and is a willing tool of Moscow with an „anti-Anglo-Saxon” bias. His coming resignation is freely spoken of and this may not be long delayed.

8. Juhász-Nagy, Alexander.

Non-party. – Vice-President of the National Assembly.

Born in 1880²⁸. Member of the Reformed Church. Fully qualified lawyer, but does not practise. In 1918-19 was Minister for Justice under Károlyi. Joined the Radical party on its foundation. Has taken no active part in politics but has frequently spoken from his pulpit against the Germans and the policy of the Government, particularly in regard to racial persecution. Suspended from preaching by Gömbös. He is generally recognised as a man of integrity and genuinely democratic views.

9. Kovacs, Imre.

National Peasants' party. – Secretary-General of the National Peasants' party.

Born in 1910²⁹ in the Trans-Tisza region. Protestant. He was the son of the steward on an estate of Archduke Josef, who died leaving his family penniless. Studied agrarian policy at the University of Budapest.³⁰ Wrote books on Hungarian Peasant life and in 1933 edited the paper of *Szabad Szó*. From then on he took an increasingly active though covert part in the peasant movement.³¹ In 1942 he was detained for four months in prison charged with espionage. He first took part in public life in 1942 when he came in contact with the Social Democrats and the Communists. He went into hiding after March 1944. Is a member of the Central National Committee. M. Kovacs regards himself as a revolutionary, but his views appear to be Anarchist rather than Communist. Though apparently prepared to co-operate with the Communists, he is believed not to share their views on foreign policy³². He speaks no foreign languages and has never been abroad. His newspaper has lately shown a marked anti-Semitic bias.

²⁸ Helyesen: 1883. október 13., Kaba, Hajdú megye; elhunyt: 1946. május 10., Debrecen. Debreceni ügyvéd, a Függetlenségi és 48-as Párt helyi ügyvezető alelnöke, 1945-ben itélőtáblai tanácselnök, majd egyetemi tanár, az Ideiglenes Nemzetgyűlés első alelnöke, elnökségének tagja. (BÖLÖNY, 1987, 311.)

²⁹ 1913. március 13., Alcsút, Fejér megye; elhunyt: 1980. október 27., New York, USA. (<http://www.mult-kor.hu/cikk.php?id=3765>)

³⁰ Apja korai halála után árvaházba került. Már diákként is érdekelte a falukutatás. (TARJÁN M. Tamás: *1913. március 10-én született Kovács Imre író és politikus a fejér megyei Alcsúton*. In: Rubiconline. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1913_marcius_10_megszuletek_kovacs_imre_parasztparti_politikus/)

³¹ 1939-ben megalapította a Nemzeti Parasztpártot, ami az abban az évben esedékes országgyűlési választásokon a parlamentbe is bekerült. (Uo.)

³² A háború után is megmaradt szovjetellenes álláspontján. Kovács Béla kisgazda politikus letartóztatása után kilépett a parasztpártból, majd Nagy Ferenc lemondatása után emigrált.

10. Miklos, de Dalnok Bela, General.

Non-party. – Prime Minister.

Born in 1892³³ in Szekelföld,³⁴ Transylvania. In 1911 he was gazetted lieutenant³⁵ in the Larlovar Hussar Regiment, in which capacity he served throughout the Great War on the Serbian Front and later in Silesia. In 1917³⁶ he was appointed to the General Staff. After the war he became Colonel-in-chief of the First Hussar Regiment. General Miklos left this appointment³⁷ in 1936 and became military attaché at the Hungarian Legation at Berlin.³⁸ He only remained at this post for two years as he did not like the Germans and neither did they like him. In 1938 he was recalled and became Commander of the Second Cavalry Brigade.³⁹ In 1939, when the first Hungarian armoured division (called the „Lightning Brigade”) was formed, the Regent appointed him divisional commander. In 1941, when war broke out with Yugoslavia, he entered Bacska at the head of this formation. In May 1941, the „Lightning Brigade” was converted into an army corps. Miklos assumed command of this formation and at its head took part in the war against Soviet Russia. In the Bug area he covered the right flank of the German army in its break-through. When this offensive was halted in the winter of 1941, Admiral Horthy appointed him commander of the Kolsovar Army Corps.⁴⁰ A year and a half later he became senior aide-de-camp to the Regent. This position he occupied right up to the 1st August, 1944, when the Regent prepared to get out of the war.⁴¹ Admiral Horthy intended that at the moment of breaking away from the Germans the reliable and trustworthy Miklos should be at the head of the Hungarian armed forces. For this reason he appointed General Miklos, in whom he had complete confidence, the Commander-in-chief of the First Army, stationed in the Carpathians, and under command of Colonel-General Veress Lajos, Commander-in-chief of the Second Army, fighting in Transylvania. The Regent also had complete faith in General

³³ Helyesen: 1890. július (másutt június) 11., Budapest; elhunyt: 1948. november 21., Budapest. (BÖLÖNY, 1987, 334.)

³⁴ Székelyföld.

³⁵ Kiváló eredménnyel végezte el a Ludovika Akadémiát, hadnagyként került a magyar királyi 10. honvéd huszárezred állományába. 1914-ben már főhadnagy. 1915 és 1918 között az 5. honvéd lovas hadosztály vezérkari tisztje. (IZSÁK–PÓLÓSKEI–ROMSICS–URBÁN, 2003, 134–137.)

³⁶ 1917 májusától őrnagy, 1918–1919 fordulóján a budapesti városparancsnokságon beosztott. 1919 augusztusától 1920 februárjáig, majd 1920 augusztusától szeptember végéig városparancsnok. 1920–1921-ben végezte el a Hadiakadémiát. (Uo.)

³⁷ 1929 és 1932 között Magyarország Kormányzója Katonai Irodája főnökének helyettese. (Uo.)

³⁸ 1936. május elsejéig berlini katonai attasé. Júniustól a kecskeméti 7. Honvéd Gyalogezrednél beosztott 1937 májusáig. (Uo.)

³⁹ 1938 májusától 1940 márciusáig a 2. lovasdandár parancsnoka. 1940 márciusától 1941 augusztusáig az I. gyorshadtest megbízott, majd 1942 februárjáig kinevezett parancsnoka. (Uo.)

⁴⁰ 1942. február elsejtől a kolozsvári 9. hadtest parancsnoka. (Uo.)

⁴¹ 1942 októberében a Katonai Iroda főnöke és főhadsegéd. 1943 augusztusától vezérezredes, majd 1944 augusztusától október 16-ig az 1. hadsereg parancsnoka. (Uo.)

Veress. In October, when Admiral Horthy sent General Faracho,⁴² Count Teleki Geza and Szentivany Domonkos to Moscow to prepare the way for an armistice, he gave instructions to General Veress and General Miklos that, upon receipt of a telegram worded „Execute order One of the 1st March, 1920”, they should carry out a *volte-face* and turn against the Germans. On the morning of the 15th October, Admiral Horthy despatched this telegram. It was not received by the generals, however, because Staff-Colonel Nadas suppressed it. Thus General Miklos was unable to carry out the Regent's instructions and only went over to the Russians⁴³ after the Szalasi „Putsch.” Colonel General Veress fell into the hands of the Germans. General Miklos later proceeded to Debrecen, where he was appointed Prime Minister.⁴⁴

It is worthy of note that in 1943, when Jewish estates were confiscated, General Miklos received one of them, of 100 hold, in Cebe⁴⁵ near Budapest. When the Russians liberated that area in November 1944 the former Jewish owner reoccupied his estate. It is alleged that General Miklos instructed the Minister of the Interior to issue a Special Decree by which the Jew was ejected from his estate.

General Miklos is rather a weak character and a puppet in Russian hands. He fears that if he loses his present position he may be called before the People's Court as a „reactionary”, and consequently he gives the impression that he is ready to sacrifice almost any principle, when Russian pressure became severe, so as to maintain Soviet goodwill towards himself. Nevertheless his continued tenure of office is doubtful, as he is anathema to the „Left”.

11. Nagy, Ferenc.

Smallholders' party. – Minister of Reconstruction.

Born in 1903⁴⁶ of peasant stock in the village of Bisse, County of Baranya. He helped his father to farm until he was 28 years of age. Joined the Peasant Movement and later assisted Tildy, Zoltan, to found the Independent Smallholders' party, becoming the party's first secretary, an office held by him until his recent selection as president of the party. He has long been active as a writer of political articles, but was not elected

⁴² Faragho Gábor.

⁴³ 1944. október 16-án vezérkari főnökével együtt lépte át a szovjet arcvonatot. (Uo.)

⁴⁴ 1944. december 2-től 1945. november 15-ig az Ideiglenes Nemzeti Kormány miniszterelnöke, 1945. január 26-tól a Nemzeti Főtanács tagja, november 12-én szolgálaton kívüli viszonyba helyezték. 1947-ben a választásokon a Magyar Függetlenségi Párt képviselében szerzett mandátumot, amit november 20-án megsemmisítettek visszaélésekre hivatkozva. (Uo.)

⁴⁵ Feltehetőleg Czebe-puszta Kiskörös mellett.

⁴⁶ Helyesen: 1903. október 8.; elhunyt: 1979. június 12., Fairfax, Virginia, USA. Gazdálkodó, 1930-tól a Független Kisgazdapárt főtitkára, 1943-tól országos főtitkára, 1945-től országos alelnöke, a Magyar Parasztszövetség alapító elnöke, az Ideiglenes Nemzeti Kormány újjáépítési minisztere, nemzetgyűlési elnök, a Nemzeti Főtanács tagja, miniszterelnök és egyidejűleg két hétag honvédelmi miniszter. Külföldi szabadságáról 1947 májusában már nem tértetett haza, majd kénytelen volt lemondani. (IZSÁK–PÖLÖSKEI–ROMSICS–URBÁN, 2003, 142–145.)

to the Chamber until 1939 when he obtained a seat in Baranya County as a member of the Smallholders' party. During the war he was in opposition to the Government. After the *coup d'État* of March 1944 he was arrested by the Gestapo as a signatory of a celebrated memorandum issued in 1943 by the Smallholders' party demanding Hungary's withdrawal from the war, and was imprisoned until the 10th October, 1944. Remained in -Budapest in hiding till the fall of the city. Editor-in-chief of the *Kis Ujság*, the Smallholders' party paper. He was appointed Minister of Reconstruction in May 1945.

M. Nagy creates the impression of being honest, straightforward and a true patriot. He has shown considerable willingness to talk openly to the Minister Designate and members of the British Political Mission.

12. Nagy, Imre.

Communist – Minister for Agriculture.

Born at Kaposvár in 1904⁴⁷ of peasant stock. Left his father's farm to open a workshop for repairing tractors for the large landowners. In 1920 he joined the Communist party, and the end of 1930 travelled to Moscow, where he learnt Russian and attended a university course in agriculture. After graduating he worked on a number of collective farms. During the war he was manager of a large collective farm in Siberia. He is said to be a first-class expert in agriculture and to have specialised in problems of soil improvement.

13. Oltványi, Dr. Imre.

Smallholders' Party. – Minister of Finance.

Born in 1898⁴⁸. His original name was Artinger. Roman Catholic. At the university he graduated in Economics. After the fall of Bela Kun he said to have displayed great courage in openly protecting his Jewish friends who were being persecuted at the university. After the university he became a clerk in the National Bank, and a staunch adherent of the Smallholders' party. This connexion obtained him the appointment of governor of the National Bank. He is a man of small calibre, with the outlook of

⁴⁷ Helyesen: 1896. június 7., Kaposvár; elhunyt: 1958. június 16., Budapest. Lakatossegéd, agrárközgazdász, az Ideiglenes Kormány földművelésügyi minisztere, majd belügyminiszter. 1947 és 1949 között országgyűlési elnök. Volt élelmezési, begyűjtési és külügyminiszter is, valamint a Minisztertanács elnökhelyettese, elnöke és miniszterelnök. Az ellene folytatott perben halálra ítélték és 1958. június 16-án kivégezték. (BÖLÖNY, 1987, 337.)

⁴⁸ Helyesen: 1893. február 20. Bácsalmás; elhunyt: 1963. január 13. Budapest. Művészettörténész, 1943-tól a kisgazdapárt polgári tagozatának elnöke. 1945-től a Magyar Nemzeti Bank és a Pénzintézet Központ ideiglenes vezetője, majd a Magyar Nemzeti Bank elnöke, az Országos Gazdasági Tanács elnöke, az Ideiglenes Nemzeti Kormány pénzügyminisztere, rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, benni magyar követ. 1949-től a Magyar Nemzeti Múzeum elnöke, majd a Szépművészeti Múzeum főigazgatója. (BÖLÖNY, 1987, 341.)

a provincial banker and he has no international connexions. He is, however, a highly cultivated man and an acknowledged expert on pictures. He was also an athlete. He is married; his wife is of Jewish origin, but has been converted. He speaks French and German. He was appointed Minister of Finance in August 1945.

14. Ortutay, Dr. Gyula.

Smallholders' party. – Chairman of Hungarian Radio (Broadcasting Corporation) and Hungarian Telegraph Bureau.

Roman Catholic. Born in 1910⁴⁹ at Szabadka, graduated at Szeged University in Hungarian literature and ethnography. Lecturer at Szeged University till 1935, when he joined the staff of the Hungarian Radio Corporation. Was then already a member of the Smallholders' party. Has always shown sympathy for Anglo-Saxon, and in particular American, culture. His name is well-known in the literary and scientific world, but he has, so far, displayed very little political activity. Ortutay has shown every inclination of being friendly with the British Political Mission and has offered to place the different branches of the Radio Company at the disposal of the Mission for furthering the development of British cultural relations with Hungary. One or two officials have, however, hinted that Ortutay's friendship is not quite so sincere as it outwardly appears to be.

15. Rákosi, Mátyás.

Communist. – Leader of the Communist party.

Born in 1891 in the country of Bacska⁵⁰. Son of a poultry merchant. Real name Rosenfeld. Educated at Sopron and Szeged and later, after his father's bankruptcy, at the commercial academy in Budapest. He then spent four years as a clerk in a small banking concern in London, but got into trouble with the London police on account of his activities as a Communist agitator and lost his job. Spent the first world war⁵¹ in Hungary and became Deputy Commissar for Commerce during the Bolshevik régime of 1919. After the collapse of the régime fled to Vienna and later visited Paris, Hamburg and Berlin. In all these centres he carried on Communist agitation and was

⁴⁹ Helyesen: 1910. március 24.; elhunyt: 1978. március 22., Budapest. Etnográfus, népmesekutató, múzeumigazgató. 1945 és 1946 között a Magyar Rádió elnöke, 1946-tól egyetemi tanár, később 1957–1963 között a budapesti egyetem rektora. 1945-től az MTA levelező, majd 1958-tól rendes tagja. 1947–1950 között vallás- és közoktatásügyi miniszter, 1958-tól az Elnöki Tanács tagja. (BÖLÖNY, 1987, 342.)

⁵⁰ Helyesen: 1892. március 9., Ada, Bács-Bodrog megye; elhunyt: 1971. február 5., Gorkij, Szovjetunió. Magántisztviselő, 1918-tól a KMP tagja. A sztalinista totalitárius rendszer róla elnevezett, rettegett magyarországi vezetője és irányítója. 1962-ben kizárták a pártból. Hamvai a Farkasréti temetőben vannak. (BÖLÖNY, 1987, 352.)

⁵¹ Az I. világháborúban orosz frontra került, ahol 1915-ben hadifogságba esett, és Szibériába vitték. (TARJÁN M. Tamás: 1944. október 15. A kiugrási kísérlet. In: Rubiconline. http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1971_februar_5_rakosi_matyas_halala/)

imprisoned in Vienna and Paris. Returned to Hungary in 1929 and was sentenced to 15 years' penal servitude⁵². Was granted an amnesty in 1940 and proceed to Russia, where he remained until the autumn of 1944. M. Rákosi is an exceptionally well-read and cultured individual.

16. Révai, Joseph.

Communist. – Author. One of the leaders of the Communist party. Member of the Supreme National Council. Editor-in-chief of the Communist paper *Szabad Nep*.

Born in 1902⁵³. Old Communist. He lived for some time in Vienna⁵⁴ and in 1935⁵⁵ went to Moscow, where he obtained the important post of Hungarian representative in the Comintern. With Rákosi, Mátyás, and Kallai, Gyula, he is now one of the „Big Three” of the Hungarian Communist party. He returned to Hungary with the Red Army and took a prominent part in the formation of the Government at Debrecen. In co-operation with Balogh, István, Révai was responsible for establishing close collaboration between the Communist party and the Smallholders' party. In May 1945 he replaced Gerő, Ernő, as member of the supreme national Council when the latter became Minister of Commerce. He is clever and unscrupulous, speaks Russian and German. A⁵⁶ a member of the extreme Left of the Communist party, Révai now favours rapprochement with Russia and opposes any form of orientation towards Britain or America. He is now a severe critic of the Smallholders' party.

17. Ries, Dr. István.

Social Democrat. – Lawyer, Minister of Justice.

Born in 1885.⁵⁷ Catholic. Dr. Ries has been a member of the Social Democrat party for 25 years. He is an expert in criminal and State law, with special knowledge of English and American legal codes, and also of social and economic questions in England and America. After the liberation of the capital, he became a member of the National Committee of Budapest. He was largely responsible for organising the People's Courts

⁵² 1924-ben tért vissza Magyarországra. 1925-ben kilencévnyi, 1934-ben pedig életfogytiglani börtönre ítélték. 1940-ben a Teleki-kormány Vas Zoltánnal együtt „elcserélte” az orosz kézre került 1848-as honvéd zászlókra. (Uo.)

⁵³ Helyesen: 1898. október 12. Budapest; elhunyt: 1959. augusztus 4. Balatonliga. Író, hírlapíró, tisztviselő, marxista ideológus, publicista. 1918-tól a KMP tagja. (BÖLÖNY, 1987, 353.)

⁵⁴ 1919-ben szökött Ausztriába. (<http://mek.oszk.hu/01900/01937/html/szerviz/kislex/biograf/revai.htm>)

⁵⁵ Először 1934-ben jutott ki Moszkvába, de 1937-től Prágában tevékenykedett, 1939-ben tért vissza Moszkvába. (Uo.)

⁵⁶ As a member...

⁵⁷ Helyesen: 1885. november 14., Küngös, Veszprém megye; elhunyt: 1950. szeptember 15., Vác. 1912-től budapesti ügyvéd, 1933-tól 1948-ig szociáldemokrata vezető, az Ideiglenes Nemzeti Kormány igazságügyminisztere, majd igazságügyminiszter. 1950-ben a Népgazdasági Tanács tagja, július 7-én letartóztatták, a börtönben belehalt az elszenvedett bántalmazásba. (BÖLÖNY, 1987, 354.)

and the procedure connected with them. He is extremely cultured and generally popular. He speaks English, French and German.

18. Sántha, Dr. Kálmán.

Non-party. – Nerve specialist. Vice-President of the National Assembly.

Born in 1895.⁵⁸ Formerly lecturer in nervous diseases in Debrecen University. Lived a long time in America before 1940.⁵⁹ His wife, whom he married before leaving for America, has for twenty years been a member of the Communist party.⁶⁰ Dr. Sántha has never taken any part in politics and consequently has no party label, but he is said to be very much under the influence of his wife and hence of the Communists. It was probably for this reason that the Communists Ráfai, Joszef,⁶¹ and Gerő, Ernő, engineered his appointment in 1944 as Vice-President of the National Assembly.⁶² He is well educated and speaks English and German, but appears to be somewhat lacking in character.

19. Szakasits, Árpád.

Social Democrat. – President of the Social Democrat party, president of the Budapest National Committee, Member of the National Assembly, editor-in-chief of the *Nepszava*.

Roman Catholic, born in 1888.⁶³ A journalist by profession. Though not a Communist himself, he took an active part in the Communist régime⁶⁴ of 1919 and was employed in the Commissariat for Home Affairs, without, however, committing himself so deeply that he was unable to remain in Hungary after the collapse of the régime. In 1926 he became secretary of the Social Democrat party and in 1928 secretary-general.

⁵⁸ Született: 1903. július 12. Nagybecskerek; elhunyt: 1956. december 12. Budapest. Akadémikus, egyetemi tanár, a Debreceni Tudományegyetem Idegklinikájának igazgatója, az egyetem rektora. (<http://www.deoec.hu/hirek.aspx?&nid=4721>)

⁵⁹ 1936-tól 1937-ig Rockefeller-ösztöndíjjal Montrealban dolgozott. 1937-ben Debrecenbe költözött. (Uo.)

⁶⁰ Felesége, Majerszky Klára még egyetemi évei alatt bekapcsolódott a baloldali ifjúsági mozgalomba, majd 1945-ben tagja lett az MKP-nak. Sántha Kálmán azonban nem lett párttag. Miután kiállt több professzor mellett, akiket aztán mégsem igazoltak, 1946. február 20-án lemondott dékáni tisztségéről. 1945-ben az MTA levelező, majd rendes tagja, 1949-ben Kossuth-díjat kapott, amit fóliajánlott a klinikának. 1949-ben nem újították meg felesége párttagságát, 1951-ben kizárták az MTA-ból, az egyetemről is távoznia kellett. A Nagy Imre-kormány idején téhetett vissza a tudományos életbe. 1956. augusztus elsején nyilvánosan rehabilitálták, szeptember elsejével visszakapta debreceni professzori állását is, de ezt betegsége, majd halála miatt már nem tudta elfoglalni. 1990-ben posztumusz Széchenyi-díjat kapott. (Uo.)

⁶¹ Révai József.

⁶² 1944. december 16-án lett Debrecen képviselében az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja. (Uo.)

⁶³ Helyesen: 1888. december 6., Budapest; elhunyt: 1963. május 3., Budapest. Kőfaragósegéd, újságíró. (BÖLÖNY, 1987, 365.)

⁶⁴ régime

In 1940 he became editor of the *Nepszava*.⁶⁵ Throughout the war he edited this paper cleverly and courageously; as a member of the Budapest Municipal Council Szakasits also frequently made speeches openly criticising the Government. From the spring of 1943 he was in close contact with the Communists and the leader of the Smallholders' party and eventually persuaded his party to cooperate with the latter. Went into hiding in March 1944, but in August obtained with the Smallholder Tildy and the Communist Kallai, an interview with the Regent and was responsible for persuading him to open armistice negotiations with the Allies. Remained in hiding in Budapest during the siege. Szakasits is intelligent and moderate rather than extremist in his views. He is not, however, a man of action. At present he is entirely pro-Russian, but it is generally believed that he could easily be reorientated westwards should the centre of gravity of Hungarian politics appear to shift in that direction. He is a member of the board of directors of a film undertaking. His present political alignment with the Communists is believed to have lost him the sympathy of the rank and file of the Social Democrat party.

20. Szent Iványi, Sándor.

Citizens' Democratic Party. – Unitarian Minister.

Member of Managing Council of Citizens' Democratic party. Member of National Assembly.

Born (in 1902)⁶⁶ and educated is Transylvania. From 22-24 years of age he studied at Harvard University⁶⁷ and later at Chicago University.⁶⁸ He returned to Transylvania in 1933 and incurred the displeasure of the Roumanian Government by exploiting United States sympathies on behalf of Magyar minority. Moved to Budapest in 1939⁶⁹ and joined Citizens' Democratic party. Has pro-Allied sympathies. Assisted persecuted Jews. Clever and enthusiastic but no politician. Has played no rôle⁷⁰ since liberation. Ardent follower of Karolyi Mihaly.

⁶⁵ 1939-től a szociáldemokrata párt főtitkára, a pártvezetőség tagja, a Népszava főszerkesztője; 1945-ben a Budapesti Nemzeti Bizottság, 1945-től a fővárosi törvényhatósági bizottság elnöke, a Magyar Újságírók Szövetségének elnöke. 1950-ben koholt vádak alapján került börtönbe, 1956-ban rehabilitálták. 1945 őszén a Nemzeti Fótanács póttagja, az 1945-ös választások után államminiszter, volt iparügyi miniszter, köztársasági elnök, az Elnöki Tanács elnöke, majd később az Elnöki Tanács tagja. (Uo.)

⁶⁶ Született: 1902. január 18., Marosvásárhely; elhunyt: 1983. október 16., Lancaster, Maryland, USA. Lelkész, a teológia tanára.

(http://www.tortenelmitar.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=6041&catid=87%3Asz&Itemid=67&lang=hu)

⁶⁷ 1926-ban ösztöndíjaként tanult a Harvard Universityn. (Uo.)

⁶⁸ A Meadville Theological Schoolban 1947-ben doktori fokozatot szerzett. (Uo.)

⁶⁹ 1941-től 1947-ig a budapesti unitárius egyház első lelkésze, 1945-től püspöki vikáriusa. 1944-ben angol katonákat rejtegetett. 1945-ben részt vett a Polgári Demokrata Párt megszervezésében, a párt ügyvezető elnöke, majd elnöke. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja, majd az országgyűlési választások után a Nemzetgyűlés tagja. 1946-ban Angliába utazott, majd onnan az Egyesült Államokba, ahol végleg letelepedett. (Uo.)

⁷⁰ role

21. Teleki, Count Geza.

Formerly Citizens' Democratic party, is at time of writing non-party. – Minister for Education.

Born in 1912 in Budapest,⁷¹ son of Count Paul Teleki, the former Prime Minister whose life ended so tragically. A geologist, he was originally (extraordinary) professor in the Kolozsvár University⁷² and still occupies himself with economic geography. He attended school in Vienna; but has been also to Switzerland, France and England, where he pursued studies in geology. In 1937 he returned home, working at first in the Budapest Geological Institute and accepting an invitation to a chair in Kolozsvár University.

Only since July 1944 has Count Teleki been really actively engaged in politics.⁷³ Till then he had been merely observing. In July 1944 he persuaded Horthy to enter into armistice negotiations and to receive Tildy, Zoltán and Szakasits, Árpád, the leaders of the Opposition then in hiding. He hates the Germans, whom he regards as his father's murderers. He temporised very cleverly, revealing nothing to the outside world; the Germans never even suspected him, though he was one of their most formidable antagonists in Hungary. He always remained in the background. When, at the end of September 1944, he went to Moscow with the armistice delegation, no one even guessed that he too was involved in the matter. He was the only member of the delegation who did not merely nod in approval to Molotov but had the courage to raise objections; he succeeded in impressing the Russians. When he returned with the Russian troops, the Count was reluctant to accept a portfolio; the Russians however insisted that he should be a minister. He is clever, liberal-minded, a real democrat. An excellent geologist enjoying a good reputation in foreign countries and is the greatest authority on the Transylvania situation. The attacks made on him constantly by Communist and Socialists make no impression on him; but he is desperate respecting the situation of the country. He was firmly convinced that Hungary would be allotted to the sphere of interests of Britain and America and the indifference towards Hungary shown by Great Britain and America depresses him terribly.

In May 1945 he accepted office as president of the Citizens' Democratic party⁷⁴ but resigned from that party in July. For that he was attacked too; but he does not mind. There is some talk of his going to Washington as Hungarian Minister when the time

⁷¹ Helyesen: 1911. november 27., Budapest; elhunyt: 1983. január 5., Mathias, West Virginia, USA. (BÖLÖNY, 1987, 375.)

⁷² Földrajztudós, geológus, 1940-től Kolozsváron az újraindult Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem tanára, a gazdaságföldrajzi és geológiai intézet vezetője.
(http://www.fszek.hu/konyvtaraink/kozponti_konyvtar/kozosseggi_informaciok_tara/kalendarium/?article_hid=13520)

⁷³ 1944 és 1945 között műegyetemi tanár, az előzetes fegyverszüneti delegáció tagja. (Uo.)

⁷⁴ 1945. április 9-től július 26-ig a Polgári Demokrata Párt elnöke volt, a baloldali pártok tiltakozása miatt lemondott. 1950–1955 között Virginia állam egyetemének, 1955-től a George Washington Egyetem tanára. Gyógyíthatlan betegsége miatt feleségével együtt öngyilkos lett. (Uo.)

comes for a resumption of diplomatic relations. He speaks excellent English, French and German, knows Italian and understands a little Russian. He is most anxious to develop cultural relations between Hungary and Great Britain.

22. Tildy, Zoltan.

Smallholders' party. – Evangelical Minister. Managing director of the Independent Smallholders' party.

Born in 1899 at Losonc.⁷⁵ Attended the Theological College at Pápá⁷⁶ and during the year 1913-14 was a student at Belfast University. During the Great War became assistant teacher at Pápá and took Holy Orders in 1916. Was a member of the Smallholders' Movement in 1930 when with Nagy, Ferenc, he founded the Independent Smallholders' party. In 1936 he was elected deputy and very soon became leader of the party.⁷⁷ He pursued an anti-German and democratic policy and during the whole of the war was leader of the opposition. In the summer of 1943 he was mainly responsible for a celebrated memorandum signed by the Smallholders' party demanding Hungary's withdrawal from the war. He narrowly escaped arrest by the Gestapo and continued opposition underground. With the Communist Kallai, Gyula, and the Socialist Szakasits, Árpád, obtained an interview with the Regent and was responsible for persuading him to open negotiations for an armistice in October 1944. During July and August 1945 Tildy appeared to succumb to Communist influence and lost the confidence of his party. In August 1945 he was appointed „managing director” of the party and Nagy, Ferenc, was made president in his place. About the same time he was appointed president of the newly-established Central National Committee⁷⁸ – an institution created at the desire of the extreme Left parties apparently as a means of subjecting the Government to their control.⁷⁹

23. Vas, Zoltán

Communist. – Mayor of Budapest.

Born in 1905.⁸⁰ His real name is Weinberger. In 1925, was arrested on a charge of communistic agitation and spent 15 years in a convict prison, where he learned Russian.

⁷⁵ Helyesen: 1889. november 18., Losonc; elhunyt: 1961. augusztus 3., Budapest. (BÖLÖNY, 1987, 377.)

⁷⁶ Pápá.

⁷⁷ 1943-tól a Kisgazdapárt ügyvezető elnöke, 1945-től országos pártvezetője. (Uo.)

⁷⁸ Országos Nemzeti Bizottság.

⁷⁹ 1945 augusztusától az Országos Gazdasági Tanács elnöke, majd a választások után miniszterelnök, a Nemzeti Főtanács tagja, majd köztársasági elnök. 1948 és 1956 között házi őrizetben. 1956. október 26. és november 4. között államminiszter. 1957-ben 6 év börtönre ítélték, 1959-ben felfüggesztették büntetése végrehajtását. (Uo.)

⁸⁰ Született: 1903. augusztus 30., Budapest; elhunyt: 1983. augusztus 13., Budapest. A kommunista ifjúsági mozgalomban folytatott tevékenysége miatt 1920-ban kizárták a Barcsai utcai gimnáziumból. 1921-ben letartóztatták ifjúkommunista szervezkedésért, majd fogolycsere révén Szovjet-Oroszor-

Went to Moscow in 1940 and became a member of the Hungarian Propaganda Company of the Red army. He returned with the Russians. After the liberation of Budapest, he was entrusted with the work of organising the public supplies of the metropolis, where his efforts secured him great, though perhaps unwarranted, popularity. Ambitious and energetic, but has a reputation of being unreliable. He has shown himself unhelpful to this Political Mission and is thought to dislike the Anglo-Saxons.

24. Vörös, General János.

Non-party. – Minister of War.⁸¹

Educated in an Austrian Cadet School and the Hungarian Military Academy (Ludovika).⁸² During the first world war he served in the artillery, and in 1916 was appointed to the General Staff.⁸³ He remained in the army after the conclusion of peace until 1944.⁸⁴ For a long time he was head of the Information Department in the Ministry of War. It is said that the large capital at the disposal of the Standard Electric Company, which manufactured radio sets, dates from this period.

In 1944 General Vörös was commander of the Székesfehérvár Army Corps.⁸⁵ He happened to be in Budapest on the 19th March, 1944, when the Germans entered, and when he learned that there was to be no resistance he returned to Székesfehérvár and issued an order that the Germans should be given a friendly reception. This gesture on his part caused the new Prime Minister, Sztojay,⁸⁶ to appoint him Head of the General Staff. In spite of his chauvinism, he took no steps to eliminate those officers who were pro-German.

During Sztojay's tenure of office, General Vörös paid three visits to Hitler. In the second half of September, he was instructed by the Regent, Admiral Horthy, to request that all troops fighting on Hungarian territory should be placed under Hungarian command; Hitler refused to grant the request.

szágba került. 1924-ben visszajött Magyarországra, 1925-től 1940-ig börtönben volt, 1940-ben újra kiengedték a Szovjetunióba. A felszabadulás után Budapesten közellátási kormánybiztos, majd polgármester, a Gazdasági Főtanács titkára (1946–1949), az Országos Tervhivatal elnöke (1949–1953). A pártközpont vezetőségének, a PB-nek tagja. 1956. november 23-án letartóztatták, majd Romániába internálták. A Nagy Imre-perből kihagytrák, de csak 1958 végén tért haza Magyarországra. 1963-ban nyugdíjba ment és irodalmi tevékenységet folytatott. 1973-ban izgatás miatt eljárás indult ellene tervezett életrajzi regénye miatt. (MARELYN–VIDA, 2005, 448–449.)

⁸¹ Született: 1891. március 25. Csabrendek, Zala megye; elhunyt: 1968. július 23. Balatonfüred. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány honvédelmi minisztere. (SZAKÁLY, 1994, 115–117.)

⁸² 1907–1911 császári és királyi tüzérsgégi hadapród iskola, 1920–1921 Traiskirchen Hadi Akadémia. (Uo.)

⁸³ 1918. március 25-től májusig vezérkari tanfolyam hallgató. 1918 májusától a 38. honvéd gyalogos hadnosztály vezérkari tisztje. (SZAKÁLY, 1994, 369–370.)

⁸⁴ 1944. április 19-től október 16-ig a Honvéd Vezérkar Főnöke. (Uo.)

⁸⁵ 1943 februárjától vezérezredes, novembertől 1944. április 19-ig a székesfehérvári II. hadtest parancsnoka. (SZAKÁLY, 1994, 115.)

⁸⁶ Sztójay.

General Vörös was aware of the armistice negotiations which Admiral Horthy had initiated; he gave information to the Regent, but he did not give orders to the army to resist, as he should have done. On the contrary, he tried to dissuade the admiral from the negotiations.

When General Farago and Count Geza Teleki signed the armistice on the 11th October, General Vörös should have called a meeting of all army commanders. He did not do so, but departed for Lake Balaton, and, during the most critical moment of Hungarian history, the Regent had to send a special courier to recall him to Budapest.⁸⁷ The last army order issued by General Vörös was: „Retreat but maintain the closest liaison with the Germans.” For this treachery, Staff-Colonel Véri called him to account, but General Vörös denied having given the order, asserting that it originated from Major-General László. Three witnesses, however, know otherwise; they are General Miklos, the present Prime Minister, Staff-Colonel Keri and Colonel Csukassy.

Some hours after Admiral Horthy’s radio declaration on the 15th October, General Vörös issued an Order of the Day to the effect that the declaration did not mean that resistance should cease.⁸⁸ On the 16th October he was arrested by the Germans, but was released the following day. He then went to Balaton, thence to Kecskemét, and hid in a monastery. He was then taken by the Russians and conducted to Marshal Malinovszki’s headquarters⁸⁹ where he claimed to be the Regent’s representative, endowed with „full

⁸⁷ A Honvéd Vezérkar főnöke megsértődött és 14-én délelőtt Balatonalmádiban a Hadiakadémia kihegyezett végzős évfolyamának tartott katonapolitikai tájékoztatót. Két intézkedését ugyanis neglígálták. Egyfelől javasolta a kormányzónak, hogy az 1. hadsereg parancsnokának törzsszállásán jelentse be a fegyverszünetet, s elrendelte a kormányzói különvonat, a Turán előkészítését. Lakatos javaslatára azonban Horthy elutasította a huszti utazás tervét. Másfelől 14-ére Szatmárnémetibe rendelte az 1. és 2. hadsereget parancsnokát és vezérkari főnökéit eligazításra. Ezt a kormányzó azért utasította el, mert Vattay az október 11-i várbeli eligazításra hivatkozva feleslegesnek minősítette.
(<http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/69.html> 2013. 08.15.; TARJÁN M., 1944. október 15. A kírásási kísérlet, i. m.)

⁸⁸ Az előre megbeszélt jelmondat csak a 2. magyar hadsereg parancsnokához, Veress Lajoshoz jutott el, de már későn, mert mire intézkedhetett volna, német fogásba került. Vörös János megbízotján keresztül az 1. magyar hadsereg vezetőjét, Miklós Bélát is megpróbálta értesíteni, Kapitánffy Albin vezérkari őrnagy azonban megtagadta utasítását, így a vezérezredes csupán a proklamációról értesült, az átállási parancsról nem. Vörös három után érkezett vissza szolgálati helyére. Helyettese, László Dezső altábornagy vezetésével beosztottai számon kérték, majd sarokba szorították a Honvéd Vezérkar főnökét. Vörössel új hadparancsot fogalmaztattak, ami 17.20-kor elhangzott a Rádióban. A hadparancs megfogalmazását követően őrséget állítottak Vörös ajtaja elé, majd 16-án aláírattak vele egy nyilatkozatot, hogy nem szegül szembe Szálasival. Ezután szabadon Balatonfüredre távozott, majd október végén átszökött a szovjet oldalra. László Dezsőt, miután Miklós Béla a szovjet arcvonatalat átlépte, az 1. hadsereg parancsnokává nevezték ki a nyilasok. (Uo.)

⁸⁹ Kalandoz úton jutott el Kecskemétre, ahol a ferences rendházban rejtőzött el. November 1-jén önként jelentkezett a Vörös Hadsereg képviselőjénél, majd november 3-án kiáltványban szólította fel a katonákat és Budapest lakosságát a németekkel szembeni ellenállásra. November 7-én Moszkvába ment, ahol részt vett az ott tartózkodó magyar fegyverszüneti bizottság tárgyalásain. (SZAKÁLY, 1994, 116.)

powers".⁹⁰ He aspired to become Deputy Regent, but had to content himself with the portfolio of War Minister.

General Vörös fears that he may be called before the People's Court to account for his behaviour during the war, and, in an endeavour to avoid this, he has been trying to ingratiate himself with the Communist party. He has had no success in this regard, however, and is now anxious to gain the goodwill of the British and American Missions.⁹¹

25. Zsedenyi, Dr. Bela.

Non-party. – President of the Provisional National Assembly. Member of the Supreme National Council.

Born in 1893⁹² at Miskolc. Obtained his doctor's degree in the Legal Faculty of the Budapest University. He was a master at the Legal Academy at Miskolc,⁹³ at the same time he took an active part in politics. He taught Public Law and International Law. Although he believed in liberal principles and entertained democratic ideas, he was nevertheless an official of the Miskolc Branch of the Saint Istvan Bajtersi Szovetság⁹⁴ (i.e., a University Society which fostered legitimist ideas) because his students elected him to this position and he did not wish to turn down this mark of appreciation by them. Originally his political activities only consisted in writing a few newspaper articles. In 1935 he stood for Parliament in Miskolc, representing the Democratic party.⁹⁵ As, however, he did not obtain the necessary number of recommendations, he established contact with the Social Democrat party. This was the first united electoral front in Hungary between a citizen party and the Social Democrats. It is largely due to his activities that Miskolc became a fortress of opposition even in spite of the reactionary Lord-Lieutenant Borbély-Maczky. In 1939 Doctor Zsedenyi together with Brody, Ernő, and the Social Democrat Reisinger, Ferenc, created in Miskolc the first Municipal Council in Hungary with a Democrat majority. He continued writing articles for the Budapest press. After the outbreak of war he resigned his post at the Legal Academy. In a letter supporting his resignation which he addressed to the Minister of Education and

⁹⁰ 1944. április 19-től 1944. október 16-ig vezérezredes, a Honvéd Vezérkar Főnöke. (SZAKÁLY, 1994, 115–116.)

⁹¹ 1949. március 25-én „hűtlenség gyanúja” miatt letartóztatták, 1950. június 9-én életfogytiglani fegyházra ítélték. 1956-ban szabadult, 1992-ben ítéletét a Legfelsőbb Bíróság megsemmisítette. (SZAKÁLY, 1994, 117–118.)

⁹² Helyesen: 1894. április 5., Aknasugatag, Máramaros megye; elhunyt: 1955. február 8., Budapest, Kozma utcai Gyűjtofogház, a 301-es parcellában temették el. (http://www.parlament.hu/elnok/tort_elnok/zsedenyi.pdf 2013. augusztus 2.)

⁹³ 1925-től a Miskolci Evangélikus Jogakadémia rendkívüli, majd rendes tanára. 1944. január 1-jétől nyugdíjaztatta magát és a fővárosba költözve ügyvédként tevékenykedett. (Uo.)

⁹⁴ Szent István Bajtársi Szövetség.

⁹⁵ 1929-ben a szociáldemokratákkal közös listán került be a városi törvényhatósági bizottságba Miskolcon, a Független Demokrata Párt egyik helyi vezetője. (Uo.)

Public Welfare, he stated that he could not teach law in a country where there was no law—this largely referred to the anti-Jewish measures. The contents of his letter created great interest throughout the country. He then followed the practice of a solicitor in Budapest but he visited Miskolc frequently, where he founded a newspaper called *Reggeli Hírlap*,⁹⁶ of which he became chief editor. He was always in opposition to pro-German Governments. On the 19th March, 1944, the Government suppressed his paper and he returned to Miskolc. After the Szalasi „Putsch” he was arrested and interned. When the Russians were nearing Budapest, the Nyilasok prepared to deport him, but he was freed by a policeman. He went to Debrecen and continued his activities. Dr. Zsedenyi took part in the formation of the Provisional National Assembly and became its President. As such, he became a member of the Supreme National Council on its formation.⁹⁷ He is believed to be a sincere patriot.

⁹⁶ Felsőmagyarországi Reggeli Hírlap, 1944. április 16-ig, a lap betiltásáig annak főszerkesztője. (Uo.)

⁹⁷ 1945. december 7-ig a Nemzeti Főtanács elnöki tiszét is betöltötte. 1945. november 29-től meghívás alapján lett a Nemzetgyűlés tagja. 1947 nyarán részt vett a Pfeiffer Zoltán vezette Magyar Függetlenségi Párt megalapításában. 1947 novemberében elnyert mandátumát megsemmisítették, pártjának működését betiltották. 1950-ig az ÁVO ellenőrzése alatt ügyvédként dolgozott. 1950-ben koholt vádak alapján letartóztatták, majd életfogytiglani fegyházra ítélték. 1955-ben a börtönben meghalt. 1957-ben ítéletét hatályon kívül helyezték, az eljárást a vád ejtésével 1963-ban megszüntették, de a családot 1989 júliusáig nem értesítették. 1990-ben újratemették. (Uo.)

Rövidítések és irodalomjegyzék

- TNA The National Archives, London; 404/31 Further Correspondence Respecting Central Europe Part 16 October to December, 1945
- *
- BÖLÖNY
1987 BÖLÖNY József: *Magyarország kormányai 1848–1987.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1987.
- Haraszti
1996 HARASZTI Éva: *Változások Magyarországon a budapesti angol követ 1953–57. évi jelentéseinek tükrében.* In: *Világ-történet*, 1996. tavasz–nyár.
- HARASZTI
2005 Eva HARASZTI TAYLOR: *'Dear Joe' Sir Alvary Frederick Gascoigne, G.B.E. (1893–1970): A British Diplomat in Hungary after the Second World War.* Astra Press, 2005.
- Izsák–Pölöskei –
Romsics–Urbán
2003 Izsák Lajos–Pölöskei Ferenc–Romsics Ignác–Urbán Aladár: *Magyar miniszterelnökök 1848–2002.* Budapest, Kossuth Kiadó, 2003.
- Magyar Életrajzi Lexikon*
1981 *Magyar Életrajzi Lexikon. Harmadik, kiegészítő kötet,* A–Z. Főszerk. KENYERES Ágnes. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1981.
- Marelyn–Vida
2005 Az 1947. szeptember 16-ra Budapestre összehívott Országgyűlés almanachja 1947. szeptember 16–1949. április 12. Főszerk. MARELYN KISS József–VIDA István. Budapest, Magyar Országgyűlés, 2005.
- Szakály
2001 SZAKÁLY Sándor: *A magyar katonai felső vezetés 1938–1945. Lexikon és adattár.* Budapest, Ister, 2001.
- Szakály
1994 SZAKÁLY Sándor: *Vörös János.* In: Ács Tibor, Balogh Gyula, Bencze László, Hegedűs Zoltán, Liptai Ervin, Móricz Lajos. In: SZAKÁLY Sándor: *Honvédelmi miniszterek 1848–1994.* Budapest, Zrínyi Kiadó, 1994.

TARJÁN

2013

TARJÁN M. Tamás: *1971. február 5. Rákosi Mátyás halála*. Rubiconline.http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1971_februar_5_rakosi_matyas_halala/ 2013. július 20.